כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת נשא ■ ד' סיון תשפ"ו ■ 20.05.2026 ■ גליון מס' 891

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

נעשה ונשמע
על הקדמת נעשה לנשמע אמרו בגמרא (שבת פח ב): "מאי דכתיב:...
המשך בעמ' 2

הַקּוֹל מְדַבֵּר אֵלָיו
השכחת הגלות מישראל
לאחר גמר חנוכת המשכן יחד עם הקרבת קורבנות הנשיאים, מתארת...
המשך בעמ' 3

מי אנחנו באמת?
בפרשתנו אנו ממשיכים בהכנות לקראת ההליכה במדבר ובין סיום...
המשך בעמ' 4

בדידי הווה עובדא
מרתון של קדושה
בתשרי שנת תנש"א נסע ל-770 אבינו, שאול שיף ז"ל כשהיה כתב עיתון...
המשך בעמ' 5

שביבים
- וציוונו לברך את עמו ישראל באהבה
- יברכך ה' וישמרך - "יברכך ה'"? באיזו ברכה?
- ישא ה' פניו אליך (ו, כו)
- "מדוע נמשלה התורה למים"?
- התורה של ה"דרך ארץ"

המשך בעמ' 7

בעקבי רלב"ג

/ הרב פרופ' נריה גוטל

ממורי ורבי הגאון הרב אברהם שפירא זצ"ל - ראש ישיבת מרכז הרב והרב הראשי לישראל, שמעתי לא פעם אימרה אותה ייחס לחתם סופר, שכך התבטא: "בהיותי צעיר חשבתי לתקן את העולם. משבגרתי, הבנתי שזו משימה שאפתנית מידיי, ואמרתי שאסתפק בתיקון המדינה. משהוספתי עוד שנים הבנתי שגם זה מוגזם, ואמרתי להסתפק בתיקון העיר. עברו עוד שנים ואמרתי שאתקן את השכונה, אחר כך את הבנין, אחר כך את המשפחה. ואולם, בערוב ימיי אני אומר: ולוואי ואת עצמי אתקן!".

כך החת"ס, ועדיין השאלה הבסיסית במקומה עומדת: מה נכון יותר, וקודם יותר, לתיקון - הכלל או הפרט, העם או המשפחה, הבית או המדינה? ובכן, בפרשתנו רלב"ג נותן דעתו לדילמה זו, וזאת על רקע סדר פרשיות שאומר דרשני.

עיון בפרשתנו מעלה שבסמיכות מובהקת מצויינים שלושה מעגלי חברה, חטא ותיקון. תחילה כלל ישראל - "איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם" (במדבר ה, ו); אחר כך משפחה, אישה סוטה - "איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל" (שם שם, יב); ולבסוף אישיות פרטית, נזיר, עליה נאמר "וכפר עליו מאשר חטא על הנפש" (שם ו, י). האם הסדר לא אמור להיות הפוך - מן הפרט אל הכלל?

רלב"ג משיב, שאומנם "הפילוסופיה המדינית" מצדדת באמירה שתחילה נכון להקדים את "הבית" ורק אחר כך לפנות לתיקון "העם", ואולם לאמתו של דבר, סדר החשיבות והמעלה עליה מצביעה תורה - שונה:

> "איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל - הנה סמך זאת הפרשה [סוטה] לפרשה הקודמת שהיה תכליתה להסיר קטטה ומחלוקת מישראל בכללם, כי זאת הפרשה היא להסיר הקטטה מן הבית. והנה שלום הבית קודם לשלום העם, לפי מה שנתבאר בפילוסופיא המדינית; ואמנם התחילה התורה מן השלום היותר נכבד, המאוחר בסדר, וסיימה בקודם בסדר, כמו שנבאר; וזה ממנהג התורה במקומות רבים".

כלומר, בכל הכבוד למשפחה ול"שלום הבית", והגם שמבחינת הסדר שם נכון להתחיל, ואולם מבחינת החשיבות המהותית - כלל ישראל קודם. התורה מנחה תחילה כי יש "להסיר הרע מן המחנה אשר יביא למריבה וקטטה... שיהיה האדם נזהר מלהחזיק בממון חברו שלא כדין", כמו גם מניצול 'מוחלשים' כדוגמת גר "שאין לו גואלים", וכל זאת "כדי שלא יהנו לו מעשיו המגונים" (רלב"ג במדבר ה, ו-ח). אחרי כן מגיעה - כאמור - הפרשה המשפחתית, ורק אחרי שתיים אלה מצויינת ההנחייה על תיקון דרכיו והליכותיו של האדם עצמו:

> "והנה סמך זאת הפרשה [נזיר] לפרשת סוטה, שעניינה להסיר הקטטה וההפסד מן הבית, לפי שזאת הפרשה היא להשקיט הריב וההפסד מן האדם בעצמו, מצד תשוקותיו הגופיות אשר יביאוהו לחטוא. והשקטת זה הריב הוא ממה שיקדם בסדר לענין שלום הבית ושלום המדינה, ולזה שמתהו התורה אחרון בסדר. וענין זאת הפרשה היא לרפואת מי שיצרו מתגבר עליו, כי הוא צריך שיזיר עצמו מן היין, כי היין הוא סיבה חזקה להגביר היצר הרע ולהמשך ממנו ההפסד והגנות במידות ובעיון..." (רלב"ג במדבר ו, ב).

הסדר אפוא היררכי. הסידרה מתחילה בכלל ישראל, שהוא "היותר נכבד", ולכן אותו הקדימה התורה ראש לכל. אחרי כן המשפחה, ואחרי כן הפרט. ועם זאת, ובמקביל, אין לכחד שמן הבחינה הכרונולוגית "הפילוסופיה המדינית" צודקת, שכן היא מורה שמבחינת סדר הטיפול - "קשוט עצמך תחילה" לפני שתתקן את העולם, וכמשנת החתם סופר בערוב ימיו. ■

נעשה ונשמע

/ הרב יעקב הלוי פילבר

על הקדמת נעשה לנשמע אמרו בגמרא (שבת פח ב): "מאי דכתיב: 'כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים' - למה נמשלו ישראל לתפוח? לומר לך: מה תפוח זה פריו קודם לעליו אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע." מאמר זה מציב בפנינו כמה שאלות: מהו הדמיון של הפרי הקודם לעליו להקדמת נעשה לנשמע, ובכלל מהו היתרון של הקדמת נעשה לנשמע. וטרם נשיב על שאלות הללו נקדים להביא את האמור בקבלת התורה, שבתחילה כתוב: "ויבא משה ויספר לעם את כל דברי ה' ואת כל המשפטים, ויען כל העם קול אחד ויאמרו : כל הדברים אשר דבר ה' נעשה". (שמות כד ג) ואילו אחרי זה כתוב: "ויכתב משה את כל דברי ה' . . . " (שם, ד) "ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו: כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע" (שם ז). ויש להתבונן על הסדר של התורה, למה הוצרך משה לספר להם תחילה את הדברים בעל פה, ואח"כ לשוב לקרוא להם את הדברים מן הכתב? ועוד יש להבין מדוע על הדברים שנמסרו להם בע"פ כתוב בתורה: "ויען כל העם קול אחד", ואילו על הדברים שבכתב לא נאמר קול אחד אלא "ויאמרו כל אשר דבר ה'". ומדוע על הדברים שבע"פ אמרו רק "נעשה" ואילו על הדברים שבכתב אמרו: "נעשה ונשמע".

על השאלות הללו משיב הראי"ה (בדרוש השבעה עשר בספרו 'מדבר שור') על פי הכתוב: "התורה והמצוה", שדרשו חז"ל: "'התורה' - זו תורה שבכתב, 'והמצוה' - זו תורה שבעל־פה". (ברכות ה א) ומדבריהם משמע שהתורה שבעל־פה מכוונת לשמירת המעשה, ואילו תורה שבכתב מכוונת לידיעת התורה, וששני חלקי התורה, שבכתב ושבעל־פה, הם יחד שלמות מוכרחת. והנה יש הבדל בין ידיעת התורה בשביל התכלית המעשית לידיעת התורה מצד מעלת שלמות ידיעת התורה עצמה ותלמודה. כי בידיעת התורה למעשה, התנאי העיקרי בה שיכוון את האמת, שלא יורה חס ושלום שלא כהלכה שיכשיל בכך את עצמו ואת זולתו. ואילו על ידיעת התורה מצד הלימוד בלבד, כבר אמרו חז"ל: "אפילו עם הארץ שקורא לאהבה איבה, כגון 'ואהבת', 'ואייבת', עליו הכתוב אומר: 'ודילוגו עלי אהבה'." (שיהש"ר פ' ב)

והנה לכוין ידיעה ברורה בתורה, להורות חוקי ה' למעשה, ודאי לכך דעה שלימה ורחבה מאד, וכן דרוש לכך עמל גדול בתורה, דבר שאי אפשר שהעם כולו יהיה ראוי לידיעת התורה הזו של הלכה למעשה. על כן לתכלית הזו ניתנה לישראל תורה־שבעל־פה, כמו שאמרו חז"ל: "לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל־פה, שנאמר: 'כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית'." (גטין ס ב) ומאחר שחלק זה של התורה שניתן לישראל בעל־פה, אי אפשר לזכות בו כי אם אחרי עמל גדול ושימוש חכמים, והקושי הזה הוא המבטיח שמירה לחלק המעשי. שאילו התורה שבעל־פה היתה ניתנת בכתב, כי אז כל מי שיודע קְרוֹא היה קופץ להורות הלכה למעשה כפי הנראה לו בהבנתו השכלית, מראיה שטחית בעלמא לפי השעה. ובאמת מי שלא עמל בתורה והתחכם בה כראוי, אי אפשר לו לדעת דבר ברור למעשה. על כן ניתנה לישראל תורה־שבעל־פה, שממנה למעשה תוצאות, בעל־פה, כדי שהזוכים בה יהיו דוקא החכמים העמלים בתורה ועוסקים בה תמיד, כי רק המה ידעו משפט איך להורות ממנה למעשה. כך שבאמצעות התורה־שבעל־פה ישמר כראוי מעשה המצוות, כי בדרך הזו יקיימו את המצוות רק על פי דברי החכמים, כמו שהתורה עצמה ציותה: "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל".

ברם עם רוב התועלת שיש לשמירת המעשה בנתינת התורה בעל־פה , יש בה גם מגרעת שהיא מצמצמת את התרחבות ידיעת התורה בהמון, בציבור הרחב של האומה, על כן למלא חסרון זה ניתנה לנו גם תורה שבכתב, כדי שכל מי שירצה לזכות בידיעת התורה לפי ערכו יוכל לזכות בה, כי לענין מצות תלמוד תורה אפילו אם אינו מבין כראוי מכל מקום מצוה היא, כמו שאמרו חכמינו: "ליגרס איניש . . . ואע"ג דלא ידע מאי קאמר" (ע"ז יט א). על כן היתה צריכה להיות בישראל קבלת תורה כפולה, קבלת עול תורה־שבעל־פה לענין הקיום המעשי של המצוות, שיהיו נעשות על פי דעת חכמים המצוינים, ועם זאת קבלת תורה־שבכתב לענין ידיעת התורה לכלל העם.

ולפני קבלת התורה במעמד הר סיני נבחנו ישראל האם נאמנה את א־ל רוחם, ועד כמה הם רוצים למלאות אחר רצון אביהם שבשמים בכל לבבם. שהרי האדם בטבעו הוא אוהב חכמה וסקרן לדעת, ורוצה להתנהג למעשה על פי דעתו והבנתו, לכן מצד הטבע היה רצון האדם מסכים יותר שתורה כולה, גם זו שבעל־פה, תהיה כתובה, כדי שכל אדם יראה בעיניו את מה שעליו לעשות, ויעשה את המעשה כפי הבנתו. אלא שדבר זה היה מביא מכשול רב למעשי האדם, שהרי לא הכל יבינו משפט, ומנין ידעו האמת אם ההתמסרות אל דעת החכמים עדיין לא היתה נוהגת. ואעפ"י שבדרך הלימוד העצמי וההבנה האישית היו כמה עניני תורה ידועים ומופרסמים יותר בציבור, אבל למעשה היה המשפט בכללו יוצא מעוקל ומעוות.

לכן לאחר שהבינו ישראל את החסרון שיהיה אילו היתה התורה כולה ניתנת בכתב בלבד, הם בחרו שהתורה־שבעל־פה תמשיך להישאר בעל־פה, כדי שעיקרה ישאר ביד החכמים הגדולים, שרק המה יבינו אותה לעומקה ויורו את האמת בכל דרכיה. ובהסכמתם זו לקבל תורה־שבעל־ פה, גילו את רצונם לעשות בכל לבם את רצון קונם בלבד, ואין הם חומדים את התורה מצד טבע האדם לשאוף אל דברי חכמה שכליים, ובהסכמתם לקבל תורה שבע"פ הם מיעטו את הידיעה העצמית הכללית שלהם, ובלבד שהמעשה יהיה משומר אצלם כראוי על פי אמיתת רצונו יתברך.

ודבר זה רואים אנו גם במעשהו של משה: שבתחילה לא הראה להם תורה שבכתב, אלא רק סיפר להם דברי ה' בעל־פה, והזהירם על שמירת תורה בעל־פה, שצריכים לקבל שיהיו שומעים אל קול החכמים אשר למדו תורה שבעל־פה בכל כחם, ומהם יודיעו לכלל העם דבר חק ומשפט. ועיקר קבלת תורה־שבעל־פה הוא להאמין אל דברי חכמים ולעשות כהוראתם. ובקבלה הזו קבלת כל העם שוה, כי לענין חיוב האמונה לדברי חכמים אין חילוק בין איש בער לגדול דעה, כי הכל חייבים בשוה לשמוע ככל אשר יורו החכמים, ועל כן על קבלת תורה־שבעל־פה נאמר בתורה: "ויען כל העם קול אחד ויאמרו", להורות כי כולם כאחד קבלו על עצמם אמונת חכמים בפירוש התורה. ובמעמד הזה של קבלת תורה שבעל־פה גם נכתב:

"כל הדברים", שהוא בא לרבות דברים נוספים, להורות על כל מה שיחדשו חכמים בעשיית סייג לתורה או שידונו על פי מדות התורה, הכל הוא דבר ה' והכל יעשו. ואחרי שהסכימו לקבל את התורה שבעל־פה, שהיא הקבלה הראויה לשמירת המעשה כראוי, כתב משה את הדברים בספר וקרא באזניהם, שיקבלו גם את הדברים בכתב, שזה מורה על חובה נוספת שעל כל אחד ואחד מישראל ללמוד את התורה ולדעת אותה לפי שכלו, ובחובה זו הכל שוים להשתדל בהבנת דברי תורת ה' שהיא כתובה בידינו.

והנה לפי הטבע היה ראוי לישראל להקדים חיבת תורה שבכתב, שבה ידע כל אחד ואחד מעצמו, בלא אמצעות החכמים את דבר ה', אבל מאחר שרצו למלאות רצונו של מקום, הכירו הכל כי עיקר תכלית התורה היא שמירת המעשה הבא על ידי תורה־שבעל־פה, על כן גם כשקבלו את התורה שבכתב, שהעיקר בה הוא הלימוד, הם הקדימו את הנעשה לנשמע, להורות שלא הנטיה הטבעית להשכלה.

הַקּוֹל מְדַבֵּר אֵלָיו
השכחת הגלות מישראל

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה

לאחר גמר חנוכת המשכן יחד עם הקרבת קורבנות הנשיאים, מתארת התורה את הדרך בה התגלתה התורה למשה רבינו. כשבמשך שלושים ותשע השנים שלאחר מתן תורה, היה קול ה' נשמע אל משה רבינו - מבין שני הכרובים, כשהוא היה באוהל מועד עצמו[1].

הקול אשר נשמע שם, היה באותה העוצמה בה נתגלה ה' על הר סיני. אך למרות זאת, רק משה זכה לשמוע אותו - ואילו העם לא שמע זאת[2]. ועל פיו התגלתה התורה, בכל ימי הנדודים במדבר.

בדברי חז"ל על המציאות הזו, מצאנו שעם ישראל חשש - שמא הופעת השכינה כבר לא תהיה כבראשונה. בכך שהקב"ה יזכור לנו את חטא העגל, שהיה כשנה לפני חנוכת המשכן. ואילו את ראיית הפנים איתנו, ישכח הדבר מן הלב. והקב"ה ענה לישראל, שאת חטא העגל הוא יישכח - אך לא את אהבתו אלינו[3].

ואמנם הופעת השכינה בדרך הזו, יש לה קץ וקצבה - עד אשר ישוב ה' אל ביתו בירושלים כבראשונה. ואו אז תשוב הופעת השכינה, להיות בגילוי מלא ומאיר פנים.

אך בכדי להגיע לדבר הזה, יש צורך לשכוח את אשר היינו שקועים בו - בימי הגלות הארוכים. כדרך שביקש רבי זירא רחמים על עצמו, כשעלה מבבל לארץ ישראל - שישכח את דרך הלימוד של התלמוד הבבלי, וידע את דרך הלימוד של התלמוד הירושלמי[4].

על הצורה בה זה נעשה, אמרו חז"ל שגם אם אדם לומד תורה עשרים שנה - כשמפסיק הוא ללמוד, עלול הוא תוך שנתיים לשכוח הכל. לא רק בשינוי טהור לטמא וכדומה, כי אם בשינוי הדברים לגמרי[5].

ולכן כשעם ישראל צריך להשכיח מעצמו, אלפיים שנות גלות - זקוק הוא לכמאתיים שנה[6], של התרגלות למציאות בה הוא שוב חי על אדמתו. בתחילה לעזוב את ההרגלים שנרכשו בגולה - להוריד ראשנו בפני עריצים, לשנות את שמנו ותאריכי לידתנו ושלא לבלוט מדי בחוץ.

אחר כך הוספנו קומה, כשיצאו אנשי היישוב הישן והחלו בהקמת המושבות החדשות - פתח תקווה, ראש פינה, ראשון לציון ודומיהן. על אלו נוספה הקומה הביטחונית - בהקמת מחתרת ניל"י, ואחר כך ההגנה האצ"ל והלח"י. וכל אלו היווי את התשתית להקמת הבית היהודי בארץ, בהכרזת המדינה.

יחד עם תהליכי ההשכחה ההם, גם הבניין הרוחני נקט בשיטה הזו. כשבתחילה באה ישיבת סלובודקה, והתמקמה בעיר חברון. וכל זאת כיוון שתלמידיה היו לבושים בחליפות הקצרות, שדמו לסטודנטים באותה התקופה[7]. יחד עם הקמת הישיבה המרכזית העולמית בירושלים, ישיבת מרכז הרב. אותה ייסד הרב אברהם יצחק קוק זצ"ל, במגמה לבנות תלמידי חכמים של ארץ ישראל.

לאחר שקמה המדינה וגם נצבה - שבנו לשכח מעלינו דברים נוספים מחשכת הגלות. בצד הגשמי - בהקמת כל הבניין הפיזי של ישראל. ובפן הרוחני - בייסוד ישיבות רבות החל מישיבות גבוהות דרך ישיבות ההסדר, וכלה בישיבות קטנות וישיבות תיכוניות.

ובשנים האחרונות מבקשת השכינה מאתנו, לשכוח עוד קצת מעול הגלויות - בפריצת מחסומי הפחד והרתיעה מלגבור על אויבינו. כשאנו נדרשים לקום כאריות ולטרוף כלביאות - את כל אלו המבקשים את נפשנו לקחתה.

ומכח הגדלת התורה בעם, יחד עם הדיפת האוייבים - נזכה לשוב ולשמוע את קול ה' בבירור, ובלי מחיצה כלל. כשהגלות תצא לגמרי מן היהודי, וכל איש ישראל יזכה להיגאל בעצמו ולצאת לחירות עולם.

1 - **מבין שני הכרובים** הקול יוצא מן השמים לבין שני הכרובים ומשם יצא לאהל מועד - רש"י במדבר ז, פט

2 - **וישמע את הקול** יכול קול נמוך תלמוד לומר 'את הקול' הוא **הקול שנדבר עמו בסיני** וכשמגיע לפתח היה נפסק ולא היה יוצא חוץ לאהל (במדבר רבה) - שם

3 - אמרה לפניו (כנסת ישראל) רבונו של עולם, הואיל ואין שכחה לפני כסא כבודך, שמא לא תשכח לי מעשה עגל. אמר לה 'גם אלה תשכחנה'. אמרה לפניו, רבונו של עולם, הואיל ויש שכחה לפני כסא כבודך, שמא תשכח לי מעשה סיני, אמר לה 'ואנכי לא אשכחך', זה מעשה סיני - ברכות, לב:

4 - רבי זירא כי סליק לארעא דישראל, יתיב מאה תעניתא דלשתכח גמרא בבלאה מיניה **כי היכי דלא נטרדיה** כשעלה לארץ ישראל ללמוד מפי רבי יוחנן ואמוראין שבארץ ישראל, לא היו בני מחלוקת ונוחין זה לזה כשמן... ומיישבין את הטעמים בלא קושיות ופירוקין - בבא מציעא, פה.

5 - הוא היה אומר, יכול אדם ללמוד תורה בעשרים שנה ולשכח בשתי שנים. כיצד, ישב ששה

חדשים ואין חוזר לאחריו, נמצא אומר על טמא טהור ועל טהור טמא. שנים עשר חדשים ולא חזר לאחריו נמצא מחליף חכמים זה בזה. י"ח חדשים ולא חזר לאחריו נמצא משכח ראשי מסכתותיו. כ"ד חדשים ואין חוזר לאחריו נמצא משכח ראשי פרקים, ומתוך שאמר על טמא טהור ועל טהור טמא ומחליף חכם בחכם ומשכח ראשי מסכתותיו וראשי פרקיו סוף שיושב ודומם. ועליו אמר שלמה (משלי כד) "על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב והנה עלה כלו קמשונים כסו פניו חרולים וגדר אבניו נהרסה". וכיון שנפל כותלו של כרם, מיד חרב כל הכרם כולו - אבות דרבי נתן כד, ו

6 - עליית תלמדי הגר"א היתה לפני כמאתיים שנה, ובשנת תקפ"ו הגיעו קבוצות נוספות שהתיישבו בצפת ובירושלים כפליטי 'מרד היוונים' שהיה אז באותה השנה

7 - מרן ראש הישיבה, ר' אברום שפירא זצ"ל סיפר לנו זאת רבות. שאנשי היישוב הישן שבירושלים לא רצו לקבל את ישיבת סלובודקה אליהם, כיוון שהם ראו בהם מודרניים הדומים לסטודנטים. ורק לאחר הטבח בתרפ"ט והרג עשרים וארבע התלמידים של הישיבה - הם נתנו להם להתמקם בירושלים. ומאז הוציאה הישיבה הזו את רוב בניין ומניין של רבני ודייני ישראל, בתחילת דברי ימי המדינה

מי אנחנו באמת?

/ הרב ידידיה נוימן

בפרשתנו אנו ממשיכים בהכנות לקראת ההליכה במדבר ובין סיום מפקד הלוויים לתיאור המפורט של חנוכת המשכן אנו מצטווים במצוות שילוח מחנות. הקב"ה מורה למשה לוודא שבזמן ההליכה במדבר בסמיכות למשכן, לא יימצאו אנשים עם טומאות מסוימות במקומות מסוימים. על פניו מיקומו של הציווי בפרשתנו מובן. אנו על סיפה של התחלת המסע, ובשל כך יש להקפיד במדויק מי ומי ההולכים. זה נראה כהשלמת 'סדר התנועה' שפורט בפרשת במדבר תוך שימת דגש מיוחד על מקרי קיצון של טהרה וטומאה.

השפת אמת (תרנ"ד) מוסיף לדברים נופך שמקשר את הדברים גם אל מעמד הר סיני ואל חג השבועות שאנו עומדים בפתחו. הוא מבאר שמצוות שילוח המחנה איננה מסמלת רק חובה של העם לשמור על טהרה וקדושה, אלא על כך שזו המדרגה האמיתית בה העם נמצא, גם אם במקרה פשע או חטא.

במעמד הר סיני עמד כל העם מתחת להר, והגיע למדרגה של תיקון גופני ורוחני שבו נתרפאו כל החולים ונטהרו כל הטמאים. מדרגה זו שהעמידה את העם על עומדו וייצבה אותו כגוף חי ותוסס, נקנתה באומה לעולמים. ואמנם ירדנו מהמדרגה הנשגבת הזו, בשל חטא העגל, אך ירידה זו לא פגעה בהגדרה המהותית של האומה.

אם נרצה, במעמד הר סיני נקבעו 'הגדרות החומרה' של האומה מחדש והם העפילו לגבהים רוחניים עצומים. כך שגם אם חלילה העם חוטא וסוטה מדרך הישר, הפגיעה הזו מצטמצמת אך ורק לכדי פגיעה ב'הגדרות התוכנה'. העם חוטא וצריך לעבור תיקון אך מהותו לא נפגמת.

זהו עומק הסוד של מצוות שילוח מחנות. מרגע שעם ישראל נטהר מסביב להר, הטהרה באה לו בקלות. וכמו אדם שלובש בגדים ופושט אותם בקלות, ככה עם ישראל יכול להסיר מעליו את המעקשים והבעיות שהוא צבר ובן רגע לחזור אל מדרגת החיים הטהורה שאליו הוא באמת שייך. ברגע שמתגלה תקלה רוחנית יש לנו את החובה והיכולת להסיר את הדבר מקרבנו וליישם בפועל מנגנון מהיר ויעיל של תיקון וכפרה.

ונדמה שהארה זו של השפת אמת יכולה להעיר באור מחודש לא רק את מצוות שילוח המחנות, אלא את חג השבועות עצמו. החג שמציין את זמן מתן תורתנו, מדרגת חיים עליונה ומיוחדת שאליה התרומם העם והמריא אל על. אך אל זיכרון זה נלווית מיד העובדה שגדולת המעמד התפוגגה במהירות, והתנפצה לכאורה לרסיסים, רוחנית ומעשית בדמות שברי לוחות. ויכול מי שיכול לטעון שבאותה המידה שבשבועות אנו נזכרים ומתרפקים על מדרגתנו הרוחנית הנישגבת, הרי שהחטא בעקבותיו הוא תזכורת כואבת לחוסר התוחלת והיכולת שלנו לחיות חיי רוח שכאלו בעולמנו. מחשבה שכזו מציפה את המבוכה הגדולה שבחטא העגל, ומחדדת את המעמד הזה ככתב תביעה עצום ומייאש.

וכאן נגייס את הארתו של השפת אמת. אכן, נפלנו מן המדרגה של מעמד הר סיני, ולבושתנו חטאנו במהירות בהליכה אחרי דמיון הכזב והרגש הנמוך. אבל, אין פירוש הדבר שהמדרגה ההיא היתה משובה חולפת. נהפוך הוא. אנו נזכרים בגאווה במדרגת החיים של הר סיני, כי שם התגלה מי שאנחנו באמת. שמענו את קול השם הגדול והנורא והתרוממנו לכדי אומה מלאכית. אנחנו אומה שמחוברת ושייכת לכל התוכן האלוקי הגבוה ביותר. אכן, החיים למעשה רחוקים משם. ודורשים מאיתנו הרבה עבודה ותיקון. אבל אנחנו לעולם לא שוכחים מי ומה אנחנו באמת. אנחנו טהורים ואלוקיים. שייכים ושמחים בדבר השם ומתוך כך מתמודדים ועמלים כל החיים.

בדידי הווה עובדא

מרתון של קדושה

בתשרי שנת תנש"א נסע אבינו, שאול יצחק שיף ז"ל, ל-077 לחוג את שמחת תורה במחיצת הרבי זצוקלה"ה. אבינו היה אז כתב בעיתון "הצפה", מהבולטים בין העיתונאים הדתיים בארץ. כששב ארצה, העלה על הכתב את החוויה הרוחנית הגדולה שעברה עליו:

עמדתי כל הזמן בקשר עין עם הרבי שליט"א, והבנתי את משמעות הפסוק: הנה ימים באים נאום ה'... לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'"!

לאחר שקראתי רבות על הרבי שליט"א ועל פעילות חב"ד, ולאחר שאשתי ביקרה לפני כחודש ב-770 וסיפרה לי על החוויה הרוחנית שחוותה, ומאחר שאני שומע כל הזמן דיבורים דומים מפי אנשים על שמחת תורה בליובאוויטש שהיא אירוע שלמעלה מדרך הטבע, החלטתי לנסוע ולעשות את שמחת תורה בחצר הרבי שליט"א. למרות שכבר שהיתי שם פעמיים - לפני שנים - באירועים אחרים.

הגעתי לאזור 770, ומרגע בואי אליו לא עזבתי את המקום עד יום נסיעתי. התחושות וההרגשות שחוויתי בכל המעמדים שנכחתי בהם, ריתקו אותי אל המקום, ולא יכולתי להינתק.

הדבר שברצוני לפתוח בו, נשמע לכאורה שולי. קראתי מספר פעמים ב'בית חיינו', ב'כפר חב"ד', תיאורים על הרבי שליט"א - שהרבי עשה עם היד ככה והרבי עשה עם היד ככה; שעשה את העיגול יותר גדול ועשה את העיגול יותר קטן. ואני חייב להודות - את חטאי אני מזכיר היום - שזלזלתי בסוג זה של כתיבה, ואמרתי בליבי שהכותב הזה מגזים קצת בתיאורים שלו.

היום דעתי וליבי אחרים. אחרי שהייתי במחיצת הרבי שליט"א והיתה לי הזדמנות לעקוב אחריו עשרים וארבע שעות ביממה 'מנקודת תצפית טובה' כפי שאומרים; אחרי שראיתי מקרוב כל צעד שלו וכל פעולה שלו שנייה אחר שנייה במשך שעות - אני מבקש סליחה על החשדות שהיו לי כלפי הכותב ב'בית חיינו' ויתרה מזו - אני חושב שהוא ממעיט בכתיבתו בכל הקשור לכל אחת מתנועות הרבי.

אני יודע שאדם שישמע אותי ואחרים שהיו במחיצת הרבי מדברים כדברים האלה, יצחק מאיתנו. ובכל זאת, אני יכול להעיד על עצמי שאיני נתון לשום השפעות בשום עניין; שהוכחתי את עצמי לאורך כל דרכי כאדם שאינו מתפעל משום עניין וכמי שמעביר כל רעיון וכל מצב תחת שבט הביקורת - ומתוך כל אלה אני חש במלוא הבהירות כי אין תנועה אצל הרבי שליט"א - ואפילו הקטנה ביותר - שאינה נובעת מתוך מסירה עצמית מוחלטת ומודעת של גוף, נפש ורוח לעבודת השם.

אתה רואה זאת בכל תנועה. אין תנועה, ולו הקטנה ביותר שהוא עושה בזרתו, שאינה מבטאת את התכוונותו המוחלטת לעבודת הקודש.

אתה רואה במוחש שכל פעולה שלו היא בבחינת "לא נבראתי אלא לשמש את קוני".

בתפילות שהתפללתי עם הרבי נפגשו מבטינו מספר פעמים. פעמיים הרגשתי שגם הרבי מפנה אלי, אישית, תנועות עידוד בניגונים. אלה דברים שנותנים לך הרגשה של קירוב מצד הרבי, אבל הדבר המהותי הקורה לך שם, שאתה רואה במוחש את עבודת הכוהן הגדול בקודש הקודשים.

מי שלא ראה שמחת תורה ב-770 לא ראה שמחה מימיו בשמיני עצרת ובשמחת תורה תפסתי עמדה קרובה לרבי שליט"א, ועקבתי מקרוב אחר ההקפות ואחר כל התפילות והתנועות של הרבי.

בהקפות ראיתי את העוצמה האדירה של ליובאוויטש. אתה רואה אולם ענק ובתוכו רבבת בני אדם, בני כל הגילאים עומדים ורוקדים במלוא תנועותיהם לפי הוראתו של הרבי. הרגשתי כאדם העומד בבית המקדש.

רבבת האנשים סביבי עומדים צפופים ומשתחווים ברווחים הצרים ביניהם. וה'פירמידות' עומדות ומחזיקות מסה כזו של משקל -ממש נס.

היה זה מחזה שלא יאומן... אתה רואה את כל ההמון הדחוק בלחץ הזה - ואין חור, אין פינה, אין חלל ב-770, שלא מציץ מתוכם איזשהו ראש. בכל חלל שיכול להיכנס לתוכו חצי בן אדם, אתה רואה שבעה-שמונה מבוגרים דחוקים. מציאות כזו הייתה צריכה, לכאורה, להבריח אותם ממקומות כאלה. אבל לא - עשרת אלפי האנשים מלאי חיות והתלהבות קדושה.

אני מספר זאת בקשר לעצמי: הילדים והזקנים היו אלה שנתנו לי את הכוח לעמוד בכל הלחץ הזה. מספר פעמים הרגשתי שאני מאבד את האוויר, אבל אמרתי לעצמי: ריבונו של עולם, שאול - אתה לא מתבייש? תסתכל מה קורה לידך! מאחוריך עומד יהודי בן שמונים, הררי אדם לוחצים עליו, ילדים קטנים בפסגת ההימלאיה הזאת, רכובים על כתפיים של אנשים שלא רואים את ראשיהם; כל האולם מלא בהם, והם עומדים בכל הלחצים ושום דבר לא מזיז להם אלא להפך - הם משתלבים בתוך השמחה, והחום והעוצמה והמגע ההדוק והקרוב עם אחיהם לא מעוררים אצלם שום פחד ורתיעה...

המראות האלה נתנו לי כוח להחזיק מעמד, הם היו אלה שהחיו אותי. שוב ושוב הבטתי משתאה באותם זקנים ובאותם ילדים וקיבלתי כוח. זה נס ופלא, חשבתי, שבמקום אדיר כזה שיש בו דוחק אדיר שבאדירים, הכול נגמר בשלום... אבל נזכרתי שגם בבית המקדש

היה נס דומה של "עומדים צפופים ומשתחווים רווחים". וכשהחלו ההקפות ידעתי מיד שכאן העיקר. ראיתי כבר שמחה, אולם שמחה כזו כפי שראיתי בליובאוויטש, לא ראיתי מימיי.

אתה רואה את הרבי בהקפות... לא, זה לא רק עניין של הקפות - הכול משתלב, נובע וצומח דבר מתוך דבר. אתה רואה לפניך עובד השם עצום, שכל חלקיק של שנייה הוא רואה עצמו עבד של הקב"ה שעושה את מלאכת הכהן הגדול בקודש הקודשים.

אתה עומד מול המראות האלה ומול פניו של הרבי ומול ההתוועדות שלו, השמחות והריקודים שלו, הנענועים שלו, ובא לך לבכות כשאתה נזכר בתוך כל אלה כיצד כל מיני --- אני לא רוצה לעלוב באף אחד מהמבקשים לפגוע בחב"ד וברבי שליט"א... והרהור חולף בי איך הללו נהפכים להיות לננסים מול מציאותו של אדם עצום בשיעור קומתו - אדם שאתה רואה במוחש שאין לו בעולמו דבר זולת עבודת הקב"ה בכל נימה ונימה בגופו ובנפשו ובכל מעשה ממעשיו...

ושוב חוזר המראה: אתה חש בבירור כי כל תנועה של הרבי שליט"א עם התורה חבוקה בהקפה הראשונה והשביעית מכוונת לכוונות עליונות שאני לא מסוגל להגיע לשורשן.

הוא מחשמל את כל ההמונים. עכשיו ברור לי שכל שמחת תורה שהייתי בה בעבר, שהשמחה המוצלחת ביותר שהשתתפתי בה עד היום - לא מגיעות לקצה הזרת של המעמד הזה של שמחת תורה ב-770...

כשנפרדתי מהרב שדמי שליח חב"ד ברעננה לא הבנתי למה התכוון כשאמר לי "אני מקנא בך". אמרתי לעצמי: הרי ראינו כבר הקפות, במה הוא מקנא בי? ועכשיו אני מבין.

אחרי ההקפות של 770, שום הקפה אחרת בעולם לא תדמה לה. אין בכלל מה להשוות.

בהקפות ב-770 אתה רואה עוצמה אדירה של קדושה; אתה רואה את כ"ק אדמו"ר שליט"א כמלך מפקד ומנצח, המביא את הקהל תוך כדי שמחה לשיאים של קדושה והתעלות הנפש...

אין לך דבר שתוכל להשוותו לזה.

גם העוצמה האנושית של הרבי והשמחה העצומה שהוא מנחיל להמונים בעודו מתנשא מעליהם במראהו הנהדר והקורן, אינם ניתנים להשוואה לשום גילוי אנושי אחר. אתה שרוי במחיצתו ונכנס למין מרתון של קדושה; אתה נכנס לשלושת ימי הקדושה וכשאתה צריך אחר כך להיפרד מזה, פשוט בא לך לבכות. אתה מרגיש שאתה מתנתק ממשהו עצום - מקדושה והתעלות אין סופית - ואתה פוחד שלעולם לא תגיע עוד לרמה כזו בשום סיטואציה אחרת.

צריך לעקוב גם אחרי התופעה האנושית המיוחדת המתייחדת לרבי. לאחר שתי התוועדויות שכל אחת נמשכת מספר שעות, הרבי שליט"א מוצא בו כוח לחלק כוס של ברכה במשך שעות נוספות ליותר מרבבת אנשים, ואתה רואה שבכוס התשעת אלפים תשע מאות תשעים ותשע ידו אינה נשמטת ח"ו ואין פתאום איזו ירידה אלא אדרבא - בדיוק כמו שהתחיל בהגשת הכוס הראשונה המשיך בכל אלפי הכוסות שבאו אחריה. ואין מדובר רק בהגשת הכוס; מדובר גם במזיגת היין לכוס, בחלוקתו לכל אחד ואחד, בהרמת הראש ובפנייה אל כל אחד ואחד; ראיתי זאת מקרוב והרבי באמת מסתכל בפניו של כל אדם ואדם, מביט בו באופן אישי, יוצר איתו לשבריר שנייה קשר אינטימי ממש - והכול נעשה בעמידה, ולאחר כל אלה הוא יושב ואומר ברכה אחרונה כאילו החל ביום חדש לאחר שנת לילה מתוקה של כמה שעות...

אתה מסתובב ב-770 ואתה רואה את הדברים במו עיניך ולא קולט מפי השמועה דברים שלשמעם אתה אומר לעצמך שאולי האדם המספר מגזים. אתה רואה בעיניך את התופעה הזאת, אתה עומד מולה המום, ומעתה ואילך - לאחד שראית את עבודת הקודש העל טבעית שלו בשמחת תורה - שוב לא תתפעל משום סיפור שיספרו לך עליו. אתה כבר תאמין בפשטות לכל עדות, ותהא מופלאה ועל טבעית ככל שתהא.

בהתוועדות של שבת, בעומדי בתוך כל ההמונים הרבים, בקרב אלפי חסידים, הרבי פנה אליי פתאום ואמר לי לומר "לחיים". גם זו תופעה שצריך לעמוד עליה. כיצד הרבי מבחין בכל אחד ואחד בתוך האלפים? היכן אתה מוצא תופעה כזו?

עמדתי כל הזמן בקשר עין עם הרבי שליט"א, והבנתי את משמעות הפסוק: "הנה ימים באים נאום ה'... לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'". אהבת ישראל שמושרשת בכל פעולותיו של הרבי ומובנת לכל באי ההתוועדויות, מחזקת כל אחד ואחד ומביאה לידי ביטוי מיידי. התפעלתי מאוד כשראיתי כיצד אנשים הולכים מהלך שעתיים וחצי מצד אחד של העיר הענקית כדי להגיע לקצה האחר של העיר, והכול כדי לשמח קומץ של יהודים ולהביא אליהם את שמחת החג.

היכן אתה רואה דבר כזה?

ולאחר מכן החב"דניקים האלה חוזרים במהירות כדי להספיק להגיע להתוועדות שנמשכת שעות... אתה רואה אנשים שהספיקו רק ללגום מעט מים לאחר שחזרו מהדרך הארוכה הלוך וחזור, וכבר הם עומדים עם כל הקהל, דרוכים לשמוע את ההתוועדות, לקבל מסר מהרבי, לקלוט מפנימיות התורה, לחטוף איזו מילה מהרבי ביידישקייט.

אתה הקורא - הצבע לפניי על מקום אחד בעולם, שדבר כזה מתרחש בו - שלושה ימים של עבודה מפרכת שכל כולה קדושה והתעלות בקדושה... כאן הבנתי לראשונה בחיי לעומקו את הפסוק בדבר הרצון לשמוע את דברי ה'.

זו הייתה עבודת הכהן הגדול בבית המקדש לאמיתה שראית כאן.

ראית כאן כל שנייה ושנייה עבודת פרך - עבודת קודש - עבודת ה' ממש. אני לא נתקלתי בתופעה אדירה כזו מימיי.

וביום ראשון לאחר עבודת שלושת הימים - כשאנחנו, הצעירים, כבר נפלנו מרגלינו וחשנו כאבים בשרירינו - אתה רואה מהבוקר את הרבי מקבל את קהל האלפים מכל קצווי העולם, והתור ארוך מאוד... אלפי אנשים באים, כל אחד ובקשתו. זה מבקש ברכה על דבר אחד, אחר מבקש ברכה על דבר שני וכך הלאה, אלפי אנשים, וכולם יוצאים מלאי עושר... וכך זכיתי גם אני להגיע לעמוד בפני הרבי שליט"א.

אסור להישאר במקום כך, בעומדי בתור, נזכרתי באירוע שקרה לי אצל הרבי שליט"א לפני שנים רבות, וגם אז היה הדבר בעיניי לפלא נפלא ביותר. [היחידות שהופיעה בגליון "בסוד שיח" בשבוע שעבר]... נזכרתי בסיפור הזה עכשיו, כשעמדתי בתור לדולרים, וחשבתי על כך שגם אתמול בהתוועדות זיהה אותי הרבי מבין קהל האלפים ואמר לי להגיד "לחיים" וכשהגיע תורי ועמדתי מול פני הרבי, דיבר איתי הרבי על העיתונות הדתית.

הרבי אמר שהעיתונות הדתית צריכה להוסיף בכתיבה בדברים

החיוביים בפעולות היהדות שנעשות בכל מקום, וכן בפעולות הדת וככל מה שקשור ליידישקייט, כדי שאנשים יקראו דברים אלה ויושפעו מהם, והעיקר - הדגיש הרבי - שאסור לדרוך במקום. הרבי נתן לי באופן אישי עידוד גדול מאוד להתמסר לקידום כל נושא שיש בו כדי להוסיף ליהדות בארץ. הנרות בטלים אל המאור.

כעיתונאי שהיה אצל הרבי, אני מעביר את המסר שהרבי העביר דרכי - שהוא רואה חשיבות עצומה בניצול התקשורת להנחלת ערכים יהודיים ולקידום היידישקייט, אסור להנחלה זו להיפסק.

היא צריכה להיות בגדר של "מוסיף והולך", ואין להתפעל משום ביקורת בתחום הזה.

הרבי מייחס חשיבות עצומה לכך שציבור יקרא על יהדות והתקשורת תקדיש עצמה ליהדות.

מסר זה הוא אחד המרכזיים שהרבי העביר דרכי, ואני מתכונן להעביר את המסר הזה לעיתונאים בארץ.

לאחר ששהיתי ב-770, אני חושב שכל פגיעה שגורמים מסוימים מנסים לפגוע בחב"ד היא כעקיצת יתוש בגזע העץ. אתה רואה תנועה אדירה הולכת ומתעצמת, מול תנועות שהולכות ונכחדות.

התבוננתי בעמקות בבעלי התשובה הרבים שמסתובבים ב-770. אתה רואה, לדוגמה, את מאות בעלי התשובה הצרפתים, שאף אחד לא נגע בהם עד היום וחב"ד פנתה אליהם ובנתה מהם ואיתם צבא אדיר של עובדי ה'.

אתה רואה אותם לבושים כחסידים ותיקים ואתה רואה אותם בתפילה; אתה מבחין בדבקות שלהם ורואה את הדור החדש שהם מביאים אחריהם - דור של בעלי תשובה פוטנציאליים, ואתה רואה במשך הימים שהם נמצאים ב-770 כיצד הגשמיות הולכת ומתמעטת בהם ויודע שהללו - כשיחזרו לבתיהם - יביאו עמם בשנה הבאה חברים חדשים ל-770.

שמתי לב שהציבור ב-770 מגוון מאוד. אחד הדברים הבולטים והמרשימים ביותר בעיניי הוא הביטול האישי של כולם. אין שם משחקי כבוד וכוח. אתה רואה ראשי ישיבות ומשפיעים, אישי ציבור ושליחים שפועלים בהיקפים אדירים, וכולם מסתובבים בלי גאווה.

הנר בטל למאור וכל אחר רואה עצמו בטל כלפי זולתו. בעולם האנוכי שבו אנו חיים, אין מחזה מרנין מזה.

חמישה ימים רצופי מרתון של קדושה. אשרי עין ראתה זאת.

שביבים / לע"נ שאול שיף

וציוונו לברך את עמו ישראל באהבה

בפסוקים אלה, מצטווים הכהנים לברך את בני ישראל, באמירת "יברכך ה' וישמרך וגו'".

כידוע, לפני שהכהנים מקיימים מצווה זו, הם מברכים "אשר קדשנו בקדושתו של אהרן, וציוונו לברך את עמו ישראל באהבה". והמקור לנוסח זה הוא בגמרא במסכת סוטה דף לט ע"א ("מאי מברך, אשר קדשנו בקדושתו של אהרן, וציוונו לברך את עמו ישראל באהבה"), וכך נפסק גם בשו"ע, או"ח, קכח, יא. והנה, נוסח הברכה, "וציוונו לברך את עמו ישראל באהבה", צריך ביאור - היכן הצטוו הכהנים לברך "באהבה"? והרי בפסוקים המצווים על ברכת הכהנים, לא נאמר כלל שהברכה צריכה להיות "באהבה"?

במגן אברהם על השולחן ערוך, קכח, אות יח, נאמר: "נראה לי דפירושו כמו שכתוב בזוהר, כל כהן דלא רחים לעמא, או עמא לא רחמין ליה, לא ישא כפיו". - כהן שאינו אוהב את הקהל, או הקהל אינו אוהב אותו, לא יברך. עדיין יש לבאר, היכן המקור בתורה עצמה, לציווי "לברך... באהבה".

רש"י מפרש את תוספת המילים: "אמור להם" כך: "אמור - מלא, לא תברכם בחיפזון ובהילות, אלא בכוונה ובלב שלם". ומקורו בדברי חז"ל במדרש,(במדבר רבה פר' יא, פ' ד) "לא מפני שאמרתי שתהיו מברכים את ישראל, תהיו מברכים אותם באנגריא ובבהלות, אלא תהיו מברכין בכונת הלב, כדי שתשלם הברכה בהן. לכך נאמר "אמור להם".

והעניין בזה הוא, שכאשר נעשית הברכה בכוונה כזו, יש בכך להשפיע על איכות הברכה. וכך כותב המהרש"א בחידושיו למסכת סוטה דף לח ע"ב ,כי ברכת המברך תחול כפי כוונת המברך. והיא כוונת ברכת כהנים, "לברך את עמו ישראל באהבה", דהיינו, בכוונה, בעין טובה וברצון טוב.

לפי האמור לעיל, ניתן גם להסביר מדוע אומרים הכהנים בברכה שהם מברכים: "**אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וציוונו**"... וכבר תמהו רבים, מדוע אומרים "אשר קדשנו בקדושתו של אהרן", ולא אומרים בנוסח הרגיל של ברכת המצוות, "אשר קדשנו במצוותיו"? אלא שתכונתו המובהקת של אהרן הייתה אהבת הבריות , ותכונה זו, המושרשת בבניו אחריו, היא זו שמבססת ומאפשרת את קיום המצווה של ברכת כהנים, ולפיכך מדגישים זאת בעת הברכה, המסתיימת ב"באהבה".

(עפ"י לימוד יומי)

יברכך ה' וישמרך

"יברכך ה'" - באיזו ברכה?

הנצי"ב מפרש כך: "**נכלל בזה לכל אדם כפי הראוי לו להתברך... לעוסק בתורה - בלימודו. ולעוסק במסחר - בסחורתו. כך נכלל בזו הברכה הכללית 'יברכך ה'', תוספת לכל אדם במה שיש לו**". כלומר, "ברכה" היא לשון כללית של ריבוי, תוספת; ואף כאן, המילה "יברכך" פירושה שכל אדם יתברך ויתווסף בתחום השייך אליו: העוסק

בתורה - בתורתו; העוסק במסחר - במסחרו. וכיוצא בזה. ומהו "וישמרך"? מפרש הנצי"ב כך: **דכל ברכה, בעי (=צריך) שמירה שלא יהפכו לרועץ חס ושלום; בעל תורה, בעי שמירה מן הגאוה וחילול ה', וכדומה, וכמשמעו, שלא ישכח; בעל נכסים, בעי שמירה, שלא יהי עושר לרעתו, כמו בקרח ונבות היזרעאלי וכדומה, וכמשמעו, שמירה מגניבה ואבידה. וכדומה כל ענין הטעון ברכה, נדרש לשמירה מן הגורם לצער**". לכן, לאחר ה"יברכך ה'", מגיע גם "וישמרך".

ישא ה' פניו אליך

הגמרא במסכת ברכות (דף כ ע"ב) מספרת ששאלו מלאכי השרת את הקב"ה - מצד אחד, מתואר הקב"ה בתורה כמי שאינו נושא פנים (כלשון הפסוק בפרשת עקב, דברים י', יז, "אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד"), ומשמע שכולם שווים לפניו במשפט; ומצד שני, נאמר כאן בפרשה (במדבר, ו, כו), "ישא ה' פניו אליך", ומכאן משמע שהקב"ה "נושא פנים" לישראל , וכיצד מתיישבים הדברים?

ומשיב הקב"ה למלאכי השרת כך: "אמר להם, וכי לא אשא פנים לישראל? שכתבתי להם בתורה, 'ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלוקיך', והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה". כלומר, הסיבה שאני נושא פנים לישראל, היא מידה כנגד מידה, שאף הם מחמירים על עצמם מעבר לדין, ומברכים ברכת המזון גם כאשר מדאורייתא אין חובה (שמעיקר הדין אין חיוב לברך ברכת המזון אלא אם כן האכילה הייתה כדי שביעה, ובכל זאת מחמירים ומברכים ברכת המזון גם על שיעור אכילה מועט, של כזית או כביצה). לפיכך, גם הקב"ה נוהג עמם לפנים משורת הדין ולא כפי שהיה מגיע להם מעיקר הדין.

וכבר הקשו רבים, מדוע מובאת דווקא דוגמה זו לחומרה שבני ישראל החמירו על עצמם? וכי חסרות דוגמאות לחומרות רבות שעם ישראל נוהג בהן מעבר לדין? הרי כל המצוות דרבנן, התקנות והגזירות, באות להחמיר יותר ממה שכתוב בתורה ומדוע נקטה הגמ' דווקא חומרה זו , של ברכת המזון, כשבח לישראל?

ונראה ליישב כך: ידועים דברי הגמרא (תענית דף כט ע"א), שכאשר בכו העם על ארץ ישראל בחטא המרגלים, אמר להם הקב"ה "אתם בכיתם בכיה של חינם ואני קובע לכם בכיה לדורות".

ומדברים אלה ניתן ללמוד עיקרון כללי, שמי שאינו יודע להעריך את הטוב שהוא מקבל, ומתלונן תלונות שווא, יש בכך כדי לחסום את השפע שהיה מגיע לו, ואף לגרום לו לרע.

והנה, מה שנכון לרע, נכון גם לטוב - ככל שאדם יודע להעריך דברים שהוא מקבל ולהכיר טובה עליהם, הרי הוא מושך על עצמו ברכה ושפע יותר מהמגיע לו.

ומכאן מובן מדוע הדוגמה המובאת בגמרא היא של ברכת המזון דווקא, כי עיקר עניינה של ברכת המזון הוא הכרת הטוב לקב"ה. ומן התורה, אדם מחויב לברך על המזון ולהכיר טובה רק אם אכל ושבע ממש, "ואכלת ושבעת וברכת"; אך כאשר אדם מקבל על עצמו יותר מזה, ומברך גם על שיעור מועט, אף מבלי ששבע לגמרי, הרי הוא מבטא בכך מידה מיוחדת של הכרת הטוב, ויכולת להעריך ולהודות גם כשאינו בא על סיפוקו המלא. ועל כך אומר הקב"ה למלאכי השרת, שמידה זו מביאה לתוספת שפע, ולתוצאה של "ישא ה' פניו אליך" - המשכת שפע על האדם יותר מהמגיע לו על פי ה"דין" הרגיל.

ביאור דומה מובא בספר "קול רם" לגר"מ פיינשטיין על התורה : **"ונראה לומר, שהטעם שישראל מדקדקים על עצמם לברך עד כזית, היינו משום שמכירים שכל פרט, אפילו קטן ביותר שיש להם, הוא מאת השם יתברך, ואפילו העשיר הגדול ביותר בישראל יודע ומרגיש שגם הכזית שהוא אוכל עתה הוא נתינה מאת השם יתברך ברגע זה, ואע"פ שיש לו עושר גדול והרבה מאכלים, יודע שהכול ביד הקב"ה ואינו מובטח לו כלל. ולכן ישראל מדקדקים על עצמן לברך עד כזית ועד כביצה, דאע"פ שלא קיבלו דבר גדול של שביעה, מכל מקום מכירין שגם דבר מועט הוא מתנה מהשם יתברך, ולכן צריכים להודות אפילו על כזית קטן.**

ואם האדם מרגיש שכל דבר קטן כגדול שיש לו הוא מתנה מאת ה', והוא מודה לו על כך, מיד הקב"ה נושא אליו פנים ונותן לו מה שמבקש, שאם אך מכיר האדם שהכל ביד ה' ואין עוד מלבדו, הקב"ה עונה לבקשתו".

וממשיך המחבר, שלפי זה מובנים גם דברים שאומרת הגמ' במסכת ברכות דף לב: "וזהו מה שאמרו בגמ' ברכות (לב ע"א), דרש רבי שמלאי, לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואח"כ יתפלל... והעניין בזה הוא כנ"ל, דאם מקדים ומשבח להקב"ה ומכיר שהכול בידו וכל מה שיש לו הוא מאיתו יתברך, הקב"ה עונה אותו בתפילתו, ולכן יקדים שבח לתפילה".

(עפ"י לימוד יומי)

מדוע נמשלה התורה למים?

מדרש שיר השירים רבה א', י"ט מביא מספר טעמים "מדוע נמשלו דברי תורה למים":

1. "מה מים, מסוף העולם ועד סופו [=יש להם התחלה וסופם אינו נראה בעין], כך תורה, מסוף העולם ועד סופו.
2. מה מים חיים לעולם, כך תורה חיים לעולם.
3. מה מים מן השמים, כך התורה מן השמים.
4. מה המים מטהרים הגוף, כך תורה מטהרת הגוף.
5. מה המים יורדין טיפין-טיפין ונעשים נחלים-נחלים, כך תורה: אדם לומד שתי הלכות היום ושתיים למחר, עד שנעשה כנחל נובע .
6. מה מים אין אדם גדול מתבייש לומר לקטן: השקני מים, כך דברי תורה אין הגדול מתבייש לומר לקטן: למדני פרק אחד, דבר אחד, פסוק אחד, ואפילו אות אחת.
7. מה מים כשאין אדם יודע לשוט בהם, סוף שהוא מתבלע [=טובע], כך דברי תורה, אם אין אדם יודע לשוט בהן ולהורות בהן, סוף שהוא מתבלע"!

התורה של ה"דרך ארץ"

בסוף מאמרו של הרב אליעזר שטיינברגר (ראש ישיבת "נשמת התורה" ומרצה בכיר ב"נפש יהודי") על הקשר בין מגילת רות לבין חג השבועות כתב את הדברים הבאים:

יתכן כי הסיבה שקוראים את מגילת רות בחג מתן תורה היא שסיפורה האישי מייצג את התהליך שעבר עם ישראל כולו בין פסח לשבועות. סיפור המגילה מתחיל בימי קציר שעורים, החלים במקביל לימי חג הפסח, ימים המציינים את המדרגה החייתית של

שחרור הגוף משעבוד. הוא מסתיים בימי קציר חיטים, בחג השבועות, בימים המסמלים את היכולת האנושית להתעלות לעולם רוחני של תורה. אין זה אלא סמלי לקרוא את המגילה בשבועות.

אולם, נראה שמדובר ביותר מכך. קריאת המגילה אינה רק עניין סמלי, אלא היא מלמדת אותנו משהו על המשמעות העמוקה של קבלת התורה.

בפרשת המועדות ישנה תופעה חריגה. באמצע הציווי על החגים, התורה מחליפה נושא וכותבת את מצוות לקט ופאה, וזו צורת הפרשה:

וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הֲבִיאֲכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה: עַד מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִת תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַה' [...] וּבְקֻצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ בְּקֻצְרֶךָ וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם. (ויקרא כג, טו-כא)

ה"משך חכמה" מתייחס לחריגה זו, והוא מסביר כי חשוב לתורה להכניס מצוות אלו באמצע הציווי על חג מתן תורה, כדי ללמד שהתורה אינה רק מצוות דתיות אלא גם "נמוסים מושכלים".

או יתכן כי תדעון כי מתן תורה בעצרת לא היה רק על החקים, כי אם על הנמוסים המושכלים, כמו חנינה לעני ולגר, כי בלא אמונה בה' עלול שכל האדם להיות כפריץ חיות לא יחמול ולא ישא פני אביון, לכן יודוך מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך כבוד אב, שגם על זה צריך האמונה בה' והמצוה מפיו, כי בלא אמונה דור אביו יקלל כו', לכן אמר, כי בחג העצרת תחוגו על מתן תורה, לא על החוקים לבד, כי אם גם על המושגים בשכל, לכן ובקצרכם את קציר ארצכם כו', גם כן מצד שאני ה' אלקיכם.

כלומר, התורה סטתה ממסלולה וכתבה ציווי הקשור לעניים כדי ללמדנו שמתן תורה מתייחס אף לנימוסים המושכלים. אלמלא התורה, נימוסים אלו יכולים להתעוות ולהשתנות מכוח היצרים החייתים של האדם. התורה אינה נותנת לנו רק מצוות, היא הופכת אותנו לאנשים.

התורה מכשירה אותנו להיות חברה אנושית, חברה הקשובה לאחר והמבינה מה הוא רוצה, גם אם הדבר לא נאמר בפירוש, וגם אם אין חוק כתוב המצווה לעזור לו. כדי להעביר מסר זה, בוחרת התורה מכל המצוות שבין אדם לחברו דווקא מצוה הקשורה לקציר, לאותו ציר המעביר אותנו מדרגה של "אוכלי שעורים" לדרגה של "אוכלי חיטים" - מצוות לקט ופאה. התורה רומזת לתקופה שבה רות הושיטה את ידה אל בני עיר שלמה, והציעה להם: בואו ועלו אתי אל ההר, בואו נעלה ממדרגת "אוכלי שעורים" לבחינת "אוכלי חיטים".

יתכן שמשום כך קוראים את מגילת רות בחג השבועות. רות הגיעה בימי הקציר, ימים שמקיימים בהם את מצות לקט ופאה, ובחסד שלה ביטאה את המהות הפנימית של התורה. את זה עלינו ללמוד מרות ומהמגילה הנקראת על שמה: את היכולת להתעלות מהדאגה לצרכים האישיים, עד למעלה של לקיחת אחריות על הכאב של אחרים, כפי שעשתה רות כלפי נעמי.

רות גילתה שהמשמעות של מתן תורה היא המעבר מעולם חייתי לעולם אנושי חברתי, שבו אנו מסוגלים לפנות אל הזולת, להרכיב את משקפיו ולהבין את רגשותיו. נדמה שבהגיענו לחג השבועות, אין לנו מסר חשוב יותר ללמוד ולהפנים.

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net